

»Kaj? O vojski bi rad pisal?« je vprašal strog mož, z značilnimi brki, kakršne je včasih nosila večina policistov in pripadnikov Službe državne varnosti, in se predirljivo zazrl v moje oči. »Blaž, potem se zavedaj, da ne boš imel zasebnosti. Vedeli bomo vse o tebi. Veliko več, kot veš o sebi sam,« je pristavil.

Takrat, leta 1995, sem ravno začel s pisanjem o vojaških vprašanjih za časnik Delo. Vojaški častnik, v resnici varnostni oficir, je bil družinski prijatelj in me je poznal od otroštva. K njemu sem pristopil med prvimi, ko sem pričel iskati vire v vojaških in obveščevalnih strukturah. Verjetno je prav to, da me je poznal vse otroštvo, pripomoglo k njegovi iskrenosti in odkritosti. Razen poskusov manipulacij, h katerim so nagnjeni vsi obveščevalci, ki vzpostavijo stike z novinarji, mi – kolikor vem – nikoli poskušal škoditi ali dejansko škodoval.

Pritiskov in poskusov vplivanja na moje delo, zlasti pri preiskovanju nepravilnosti v represivnih organih, je bilo preveč, da bi jih uspel vse naštet. Zlasti pri preiskovanju dobičkonosne trgovine z orožjem, v katero so bili po odobritvi najvišjih državnih predstavnikov z Milanom Kučanom na čelu, vpleteni premnogi ministri, vojaki, obveščevalci in policisti. Mnogi od njih so danes postali »osamosvojitveni junaki«, »ugledni državljani« in premožni poslovneži, ki so nekoč najbolj razvito jugoslovansko republiko preoblikovali v avstrijsko-nemško provinco oziroma periferno polkolonijo. **Nekateri so danes pravnomočno obsojeni zaradi hudih kaznivih dejanj, a še vedno uživajo na prostosti ali pa se izogibajo odhodu v zapor.**

Toda najhujša oblika političnega pritiska so neposredne grožnje s smrtjo, nasilna dejanja in – upam, da do tega nikoli ne bo prišlo – sama likvidacija. Glavni cilj groženj je seveda zastraševanje s ciljem psihično zlomiti novinarja in vplivati na njegovo delo.

Prvič sem se soočil z informacijo, da mi grozi fizična likvidacija ob aferi »Sava«. Junija 2000 sem v časniku Večer razkril tajno obveščevalno operacijo (LINK – PDF 1), ki jo je vodila ameriška DIA (Defence Intelligence Agency) in pri kateri so nezakonito sodelovali slovenski vojaški obveščevalci. Pod pretvezo, da so novinarji, so poskušali priti do srbskega generala Vuka Obradovića, nekdanjega šefa kabineta Veljka Kadrijevića. Cilj obveščevalne operacije je bil prodor v sam generalštab Vojske Jugoslavije.

Teden dni po objavi članka je policija izvedla hišno preiskavo v mojem stanovanju in pisarni. Tožilstvo me je preganjalo zaradi izdaje vojaške skrivnosti, grozilo mi je **do** pet let zapor. Še pred policijsko hišno preiskavo so opravili tajno hišno preiskavo. Ker je razkrilo obveščevalno sodelovanje potekalo brez ustreznega mednarodnega sporazuma med Slovenijo in ZDA, je bil pregon ustavljen že v predkazenskem postopku. Razen nekaj stresnih dni ob hišni preiskavi in ko sem prebiral dopise iz sodnega postopka, ki je trajal tri leta, nisem občutil resnejših pritiskov.

Bolj me je pritegnil dopis, ki ga je napisal pristojni tožilec. Pritoževal se je nad vnemo vojaških preiskovalnih organov, ki so v naglici in zaradi želje čim prej sprožiti kazenski pregon, naredili nekaj napak. Minister za obrambo je bil takrat Janez Janša, danes obsojen zaradi korupcije v aferi Patria in tudi sicer eden največjih trgovcev z orožjem na področju nekdanje Jugoslavije.

A tisto, ker me je res presenetilo, je bil večerni telefonski klic na dan objave članka. Tistega dne me ni zasebno, z izrazi podpore, poklical nihče od novinarskih kolegov, razen enega. Z njim sem se sestal v lokalu v centru Ljubljane. Ker sem vedel, da je naklonjen Janševi SDS, med letoma 2005 in 2008 pa je opravljal vodilne funkcije v največjih slovenskih medijih in politično pritiskal in cenzuriral novinarje, ki niso bili na liniji SDS in Janeza Janše, sem bil že takrat precej previden v pogovoru z njim.

Med najinim pogovorom je zazvonil telefon. Poklical me je izkušen obveščevalec, profesionallec, ki

sem ga poznal že nekaj let in ki je bil doslej vedno nevtralen ali celo naklonjen mojemu delu.

»Ali imaš še kaj dokumentov?«

»Zakaj te to zanima? Ali me zdaj še ti zaslišuješ po telefonu?« sem odvrnil.

»Poslušaj. Za tebe gre. Najbolj jih skrbi, da imaš še kaj in da boš objavil nove članke. Zato mi odgovori po resnici, saj gre za resno zadevo.«

Zresnil sem se. Vedel sem, da sem objavil vse informacije, ki so bile pomembne in zanimive za javnost. Zato sem mu odgovoril po resnici.

»Ne. Nimam nobenih dokumentov, katerih vsebine nisem objavil.«

»Kje pa si?«

»Zakaj te pa to zanima?«

»Ker gre za tvojo varnost? Ali si sam?«

»V mestu sem s kolegom«

»Prosi ga, naj te spremlja do doma. In poskušaj biti čim več v družbi še s katero osebo. Čim manj bodi sam.«

»Zakaj pa? Kaj pa je tako resnega?«

»Ne sprašuj. Samo poslušaj in naredi tako, kot sem ti rekel.«

Potem sem zaprosil novinarskega kolega, da me je pospremil do doma. **Pozneje** sem se **večkrat** spraševal, ali mi je res grozila prava nevarnost. Nenazadnje sem razkril operacijo, ki jo je vodil Pentagon, z ameriškimi vojaškimi obveščevalci in specialci pa se ne gre šaliti. Tudi slovenski obveščevalci so lahko nevarni, saj je bilo v Sloveniji v **90. letih** kar nekaj nepojasnjenih umorov in smrti s političnim ozadjem, povezanih s trgovino z orožjem in vohunskimi spletkami.

Mislil sem si, da je sogovornik pretiraval in da je morda šlo tudi za spreten poskus zastraševanja. Njegovih navedb, da mi je pretela nevarnost, nisem nikoli preverjal. Ta telefonski pogovor pa sem pozneje pozabil za mnogo let.

Prave neposredne grožnje sem prejel leto dni pozneje. Februarja 2000 sem objavil dokumente, ki so dokazovali, da je specialna brigada Moris, vojaška enota, ki je bila neposredno podrejena obrambnemu ministru Janezu Janši, leta 1991 in 1992 »posojala« orožje in strelivo sosednjim hrvaškim občinam. Seveda je v resnici šlo za trgovino z orožjem, saj je bilo to glavna zadolžitev te vojaške enote. Specialna brigada Moris je bila takrat nevarna para-vojaška in para-obveščevalna formacija, ki je prisluškovala in sledila tudi politikom in novinarjem. Leta 1994 je prišlo skoraj do oboroženega spopada med Morisovci in policijskimi specialci. Slovenija je bila takrat na robu političnega nasilja oziroma poskusa državnega udara.

Januarja 2001 sem razkril tudi, kako so pripadniki brigade Moris leta 1993 podtaknili eksploziv pod avtomobil takratnega predsednika parlamentarnega odbora za obrambo. ([LINK – PDF2A](#) in [PDF2B](#)).

Nekaj tednov pozneje so me pred vhodom v enega od ljubljanskih nočnih lokalov obstopili trije moški. Glavnega sem poznal. Vedel sem, da je bil kot pripadnik specialne brigade Moris vpleten v vrsto tajnih in nezakonitih operacij. Drugega sem poznal le na videz. Obraza sem se spominjal z vojaških vaj, kjer sem ga opazil med vojaškimi specialci. Tretjega nisem poznal. Po telesni zgradbi, bil je visok silak, sem domneval, da je tudi on nekdanji pripadnik brigade Moris, ki je bil razpuščena leta 1994.

»Če boš še pisal o Morisu, te bomo ubili,« mi je neposredno v obraz dejal vodja trojice.

Ker sem slišal in bral, da je njihova spretnost predvsem nastopaštvo, v pravih situacijah pa so jih razorožili in onespobili že navadni državljani, sem mu odvrnil s smehom.

»Kako me boste ubili vi, ki nimate pojma. Kar poskusite, boste sedeli desetletja v zaporu,« in se hitro pobral s prizorišča.

Pogovor sem razumel zgolj kot poskus zastraševanja, zato sem ga poskušal pozabiti in mu posvečati čim manj pozornosti. Toda v naslednjih dneh sem se nehote zbujal sredi noči, saj so mi besede »ubili te bomo« med spanjem same prihajale v ospredje. Tri dni po neprijetnem srečanju sem odšel na policijo, kjer so mi zagotovili operativno varovanje.

Potem je nastopilo daljše obdobje »miru« pred grožnjami z likvidacijo, saj zaradi političnih pritiskov in cenzure nisem mogel več objavljati resnih preiskovalnih zgodb v Večer, kjer sem bil zaposlen. Mirka Mundo, urednika, ki je protestno odstopil, ker ni mogel več profesionalno opravljati svojega dela, so zamenjali uredniki z veliko bolj upogljivo hrbtenico.

Politični pritiski so se povečali zlasti v obdobju od 2004 do 2008, ko je bil Janez Janša predsednik vlade. Politiki so delovali spretno in si niso želeli mazati rok z neposrednimi pritiski na novinarje. Namesto njih so na kritične in profesionalne novinarje pritiskali drugi novinarji in uredniki, ki so bili imenovani na vodilna mesta po političnem posredovanju. To v resnici niso novinarji, temveč uslužni hlapci, ki rajši berejo misli svojim gospodarjem in nenehno skrbijo, da resnica ne pride na dan. Kaj vse sem takrat prestajal na Večer, sem podrobno opisal v članku »Dober Večer in lahko noč« ([LINK + PDF3](#)), ki je pravzaprav obrazložitev odpovedi, ki sem jo zaradi cenzure in pritiskov podal spomladi 2008.

Še pred tem, jeseni 2007, smo s kolegi oblikovali peticijo proti cenzuri in političnim pritiskom na novinarje, ki jo je podpisalo 571 novinarjev. Ker je bila predana parlamentu tik pred slovenskim predsedovanjem Evropski uniji v prvi polovici 2008, je močno odjeknila v svetovnih medijih ([LINK](#)), premier Janez Janša pa je v javnih nastopih podpisnike predstavljal kot izvoznike laži v tujino.

Maja 2008 sem navezal stik s finskim novinarjem Magnusom Berglundom. Več mesecev sva skupaj preiskovala podkupovanje v aferi Patria. Avgusta 2008 je bil tudi na snemanju v Sloveniji. Neznanci so naju takrat ves čas spremljali in nama sledili. Le nekaj dni preden je obiskal Slovenijo, se je Berglund srečno izognil prometni nesreči na Finskem. Nekdo je namreč odvil dva vijaka sprednjega levega kolesa njegovega avtomobila. Samo prisebnost in takojšnja zaustavitev vozila ob prvih vibracijah sta preprečili najhujše. Če bi se mu takrat kaj zgodilo, afera Patria verjetno nikoli ne bi imela takih razsežnosti.

Verjel sem, da bo preiskava podkupovanja pri nakupu oklepnikov Patria dober začetek moje nove samostojne novinarske kariere, v katero so me prisilili pritiski in cenzura. Bolj se nisem mogel motiti. Sredi avgusta, dva tedna pred dogovorjeno hkratno objavo Berglundovega dokumentarca na finski televiziji ([LINK](#)) in mojega članka, sem se obrnil na dva medija, ki sta bila v takratnem preplašenem slovenskem novinarskem svetu najbolj kritična do Janševe vlade. »Poznam konkretna imena in številke. Gre pa za milijone evrov podkupnin,« sem pojasnil urednikoma. Toda nobeden ni upal objaviti članka. Eden od njiju je pozneje našel svoje poslanstvo v vladnih sobanah, kot tiskovni predstavnik, drugi pa s svojim uredniškim delom še naprej zmanjšuje kredibilnost svojega medija, kar kažejo padci naklade.

V Sloveniji si je članek o podkupovanju v aferi Patria 1. septembra 2008 drznil objaviti le alternativni spletni medij Vest.si ([LINK - PDF4](#)), ki ga je vodil nekdanji urednik Mladine Jani Sever. Potem je počilo.

Po istočasni objavi dokumentarca in članka so bile aferi posvečene cele strani slovenskih časopisov, sledila je izredna seja parlamenta, slovenske diplomatske note Finski, zavlada je prava histerija. Nekateri, Janši naklonjeni novinarji, so si takoj začeli izmišljevati teorije zarot in »preiskovati« moje novinarsko delo. Sam sem se na telefon javljal samo ~~še~~ tistim, ki sem jim zaupal. Premier Janez Janša me je po medijih začel osebno navajati kot tistega, ki je »vodil finskega novinarja po Sloveniji« in »mu izbiral sogovornike«. Torej, skorajda kot krivca za afero. Hkrati so se na spletnih forumih pojavili anonimni pozivi k moji fizični likvidaciji. Grožnje sem prijavil policiji, ki mi je zagotovila varovanje. Bilo je precej napeto, saj je takrat potekala tudi kampanja pred parlamentarnimi volitvami.

Olajšanje sem doživel 9. septembra 2008, ko me je poklical kolega Berglund. Poklical je eno uro pred pričetkom izredne seje parlamenta zaradi afere Patria, na kateri sem pričakoval nove javne napade name s strani SDS. »Vsi tisti, ki poslušate tale telefonski pogovor: če se Blažu kaj zgodi, bodo reagirale finske oblasti in mediji,« je Berglund sporočil meni in tistim, ki so nama prisluškovali. Nekaj minut pozneje so me poklicali iz Urada Predsednika Republike. Njegov svetovalec me je vljudno vprašal, kako je z mojo varnostjo in da naj, če zaznam kakšne grožnje, obvestim njih in pristojne organe.

Ker je v javnosti vladala velika psihoza, ki jo je spodbujala Janševa SDS, za največjo grožnjo pa sem štel volke samotarje s psihičnimi težavami in zaslepljene, psihično nestabilne pristaše SDS, kateri mnogi posedujejo orožje in kazenske dosjeje, sem spremenil svoj zunanji videz. Daljši lasje in brada so mi omogočili, da sem lahko neopaženo hodil po opravkih po Ljubljani. Moj videz je bil tako spremenjen, da me v prvem hipu niso prepoznali niti dobri znanci.

Precej pa me je presenetilo, ko me je nekega dne pred skupino stanovanjskih blokov, v enem od njih sem stanoval, ustavil neznanec, ki ni govoril slovensko. Ocenil sem, da je albanskega rodu. »Da li znaš, u kojem bloku živi novinar Blaž Zgaga,« me je iznenada vprašal v hrvaščini. Mirno sem odgovoril, da ne poznam Blaža Zgaga in da mu žal ne morem pomagati. Nakar sem se počasi odpravil naprej, a ne proti svojemu bloku, temveč sem zavil v drugo smer, proti policijski postaji.

Tedaj sem živel v manjšem kraju, 100 kilometrov iz Ljubljane, kjer so vsi poznali vse, in tudi varovanje je bilo lahko zaradi tega dosti bolj učinkovito. Zaradi mnogih pritiskov in poskusov diskreditacij ter sramotenja s strani mnogih novinarjev, pa sem se za daljše obdobje umaknil in vzdrževal stike le s tistimi posamezniki, ki sem jim povsem zaupal.

Vse te grožnje sem vedno poskušal odmisлити in jih jemati kot sestavni del novinarskega posla. Pri preiskovanju in pisanju pa so mi - ravno obratno od njihovega namena – dale še dodaten zagon.

Anonimne grožnje na forumih so se ponovile ob izidu trilogije *V imenu države* ([LINK](#)). Neznanci so pozivali, da je treba oba avtorja »zaklati«, »ustreliti« in »utopiti v lastni krvi«. Tokrat je policija imela več uspeha, saj je vse tri pisce izsledila in zaslišala. Kot oškodovanec sem izvedel njihova imena. Ob preverjanju na družabnih omrežjih sem ugotovil, da so vsi trije simpatizerji Janševe SDS.

Ravno takrat, leta 2008, pa je SDS uspela spremeniti kazenski zakonik, ki po novem za večino kaznivih dejanj predvideva strožje kazni, omogoča lažji kazenski pregon novinarjev in – otežuje pregon tistih, ki grozijo drugim državljanom.

Prejšnji kazenski zakonik je namreč določal, da se pregon za kaznivo dejanje grožnje začne na predlog oškodovanca. Po prijavi je policija preiskala kaznivo dejanje, državni tožilec pa je preganjal osumljenca pred sodiščem. Od spremembe kazenskega zakonika je zdaj pregon mogoč le še z

zasebno tožbo. Ker kot samostojni novinar, ki mu slovenski mediji le neradi objavljajo članke, nisem premogel denarja za odvetnike, zasebne kazenske tožbe nisem vložil.

Slovenija je tako postala pravi raj za tiste, ki radi grozijo. Kazen jih lahko doleti le, če jih preganja oškodovanec. V mnogih evropskih državah se to kaznivo dejanje preganja po uradni dolžnosti.

Grožnjo, ki sem jo razumel kot najresnejšo doslej, pa sem prejel ob preiskovanju dogovora med Milanom Kučanom in Slobodanom Miloševićem iz januarja 1991, ki je zapečatil usodo Jugoslavije ([LINK](#)).

Jeseni 2013 sem se ravno preselil v Ljubljano in kmalu zatem sem se sestal z izkušenim in inteligentnim obveščevalcem, ki me je že mnogo let »pokrival« in poskušal vplivati na moje delo, jaz pa sem, obratno, pogosto poskušal od njega dobiti kakšno koristno informacijo.

Pogovor v enem od ljubljanskih lokalov je bil dolgočasen kot ponavadi. Kot igra mačke z mišjo, pri čemer sva večkrat zamenjala vloži. Nenadoma me je vprašal:

»Kje pa zdaj živiš v Ljubljani?«

»Zakaj te zanima, kje živim?« sem mu odvrnil in ga za trenutek spravil iz ravnotežja.

Neprepričljivo je odgovoril, da je vprašal kar tako, in navrgel, da ga to v resnici ne zanima.

Toda ko je beseda nanesla na dogodke iz leta 1991 in moje preiskovanje takratnih podtalnih političnih dogovorov, je presenetil.

»Pazi. Če boš pisal o tem, se ti lahko zgodi isto kot pri aferi Sava.«

Nemudoma sem se spomnil telefonskega pogovora z drugim izkušenim obveščevalcem, ki sem ga imel 13 let prej, na dan hišne preiskave v mojem stanovanju, v katerem me je opozoril, da sem v nevarnosti, sam pa njegovega sporočila nisem jemal resno.

Nasmehnil sem se mu in rekel:

»In? Kaj pa se je zgodilo pri aferi Sava?«

»Komajda si ostal živ,« je izrekel in me hladnokrvno prestrelil z očmi.

V trenutku so se mi nasršile vse dlake na telesu in kri mi je zledenela v žilah. Dobro sem vedel, da je bil sogovornik vpleten v mnoge obveščevalne operacije, trgovino z orožjem in da je v stikih z albanskim kriminalnim podzemljem.

Njegove izjave, sicer inteligentno domišljene in dovršene, nisem mogel razumeti drugače kot grožnjo s fizično likvidacijo.

Kmalu zatem sem spremenil temo pogovora, se pogovarjal z njim še nekaj časa in se poslovil.

Takrat sem se res ustrašil. Še toliko bolj, ker mi je grozil nekdo, ki je bil doslej nevtralen ali celo naklonjen do mojega novinarskega dela. Grožnja me je le še utrdila v takratni domnevi, da je do dogovora med Kučanom in Miloševićem dejansko prišlo. Tudi zaradi tega sem sklenil, da moram čim prej dokončati to preiskavo in objaviti članek. Toda grožnjo sem začasno vseeno potlačil in si mislil, da sem verjetno narobe razumel pogovor.

Čez dva tedna sva se vnovič sestala. Spet je ponovil grožnjo na isti način. Naj pazim, da se mi ne bo zgodilo isto kot pri aferi Sava. Hkrati me je naivno prepričeval, da delam napako, češ da dogovora med Kučanom in Miloševićem nikoli ni **bilo**. Kot vedno, se mu nisem pustil prepričati in sem mu

vračal z argumenti. Ko sva se poslovila, se je vedel tako, da sem dobil občutek, da me opazuje kot že mrtvega človeka.

Takrat sem imel dovolj. Prekinil sem vse stike z njim in zagotovil, da bodo domači in tuji preiskovalni organi, če se mi kdaj kaj zgodi, vedeli, kje najprej začeti preiskavo.

Če sem dotlej večino groženj prejemal s strani podpornikov in simpatizerjev Janeza Janše, je tokrat grožnja prišla z drugega političnega pola. Ki je še bolj spreten, izkušen, učinkovit in nevaren. Zanj delujejo mnogi nekdanji prekaljeni pripadniki Službe državne varnosti, ki so vdano služili in pogosto še danes služijo takratnim voditeljem, ali pa novodobnim brutalnim kapitalistom, v katere so se prelevili nekoč pravoverni komunisti.

Podpora novinarjev in novinarskih organizacij iz tujine je pri zoperstavljanju grožnjam najpomembnejša. Brez podpore tujih novinarskih kolegov bi precej težje vzdržal pritiske in zastraševanje. Če ne drugega, sem vedel, da nisem sam.

Veliko hujšo obliko političnega pritiska, kot so grožnje z likvidacijo, pa predstavljajo slovenski novinarji sami. Ne tisti redki pravi novinarji, ki sledijo javnemu interesu in so žal prepogosto odrinjeni od vodilnih medijev, ampak tisti podrepaniki, ki so v resnici pripadniki političnih in ekonomskih elit, ki so se vzpostavile v 25 letih plenjenja nekoč veliko boljše in delujoče družbe. Ti ne sledijo javnemu interesu in bralcem, temveč vztrajno in brezvestno sledijo željam medijskih lastnikov in z njimi povezanih politikov. Slednjim se zato ni treba ukvarjati s pritiski na novinarje, saj na avtonomne in kritične novinarje bolj uspešno pritiskajo drugi, vodljivi novinarji **in uredniki**, ki so vedno »na liniji«.

Nenehno ignoriranje, izobčenje in spoznanje, da v slovenskih medijih nikakor ne morem dobiti zaposlitve zaredi mojega preteklega dela, sta dosti bolj obremenjujoča. Tudi poskusi, da bi morda pisal redno kolumno, so pri nekaterih vodilnih časnikih naleteli na tesno zaprta vrata. Tudi zadnjega pomembnejšega članka o vojni za devize ([LINK](#)), ki sem ga skušal objaviti v slovenskih medijih, ni objavil nihče. »Članek ni primeren za objavo,« mi je odgovoril prvi urednik. »Po mojem trdnem prepričanju članek ne stoji«, mi je odvrnil drugi.

Članek, ki govori o tem, kako je Slovenija s svojimi obveščevalnimi službami leta 1991 plenila devize na Hrvaškem s pomočjo pozneje umorjenega bankirja Ibrahima Dedića in kako je s proračunskimi dinarji kupovala marke s pomočjo albanskih kriminalnih struktur po črnih trgih na območju nekdanje Jugoslavije, je v slovenskem medijskem prostoru nezaželen. K sreči so ga objavili v Zagrebu, Sarajevu, Podgorici in Beogradu.

Kot novinar biti odrezan od lastne javnosti je vedno najhuje. Zame celo bolj kot zgoraj opisane grožnje z likvidacijo.

Slovenska medijska oziroma novinarska »elita«, ki je v veliki meri soodgovorna za vse slabše stanje v družbi, je žal obsedena z ohranjanjem mita o brezmadežni slovenski »osamosvojitvi« in služenju vsakokratnim skorumpiranim gospodarjem. Novinarje, ki delujejo v javnem interesu in želijo javnosti predstaviti resnico o tem, kaj so v resnici počeli njihovi voditelji, »heroji« in »častni možje« oziroma njihovi gospodarji, medtem vztrajno izobčajo in ignorirajo.

Prav povezovanje z novinarskimi kolegi s področja bivše Jugoslavije in drugimi tujimi novinarji je na srečo tisto, ki omogoča, da resnica počasi prihaja na dan.